

DE EFFECTENBEURS TE ROTTERDAM EN HAAR EINDE

DOOR MR. F. J. BREVET

DE Effectenbeurs is ter ziele. Het is niet te achterhalen wanneer zij in het leven geroepen is. Waarschijnlijk hebben handelaren in actiën (aandelen) reeds in 1720 geopereerd in het beursgebouw aan de noordzijde van de Blaak, dat in de daaropvolgende jaren vervangen werd door de bekende Beurs naar het ontwerp van Adriaan van der Werff.

1720 was het jaar van John Law die een zeker reveil bracht op geldelijk gebied in Parijs, hetgeen oversloeg naar Nederland. Daarvan getuigt het trotse jaartal, waarmede de Heren R. Mees en Zoonen als ook de Oude Hoofdpoort zich sieren.

Hoe de handelaren in effecten zich in een Vereeniging hebben aaneengesloten is mij evenmin bekend. Aanvankelijk was de naam Effecten Societeit. In 1896 hebben zij de Vereeniging van Effectenhandelaren opgericht, voldoende aan de Wet van Vereeniging en Vergadering van 1851.

Daarvoor bestond de vereniging reeds als zedelijk lichaam, getuige het notulenboek, dat begint in 1860 met verwijzing naar een vorig notulenboek, dat helaas verloren is gegaan. Ook bestond er een Vereeniging ter behartiging van de belangen van fondsenhouders. Deze ging later in de Vereeniging van Effectenhandelaren op. De Vereeniging kreeg Koninklijke goedkeuring tot 1923, verlengd eerst tot 1951 en laatstelijk tot 1980.

De statuten van de nieuwe vereniging eisten de benoeming van een secretaris, die vanwege de onafhankelijkheid geen effectenhandelaar mocht zijn. De eerste secretaris was de Rotterdamse advocaat mr. Eduard Jacobson. Hij werd in 1923 opgevolgd door steller dezes, die op zijn beurt in 1969 als opvolger vond drs. E. Roelofsz.

Vanaf het bestaan der Vereeniging werd er jaarlijks een ledenvergadering gehouden, waarin een jaarverslag werd uitgebracht. Daar het secretariaat gevestigd was in een van de huizen aan het Haringvliet, die niet ten offer vielen aan de grote brand, zijn die verslagen en de notulenboeken bewaard gebleven. Hieruit zijn gegevens te putten voor de geschiedenis van de laatste driekwart eeuw.

Het lidmaatschap was persoonlijk, dat wil zeggen niet de firma's maar hun leden moesten lid zijn.

In 1898 bedroeg het ledental 74. Tot 1920 steeg dit tot 122. In 1937 was het gedaald tot beneden de 100 om regelmatig te verminderen tot 52 in 1972. Belangrijker is het te weten hoeveel firma's er vertegenwoordigd waren door die leden. In 1945 waren dat 46 firma's. In 1972 was dit getal teruggelopen tot 21. Sedert 1953 vinden wij het aantal der bijkantoren. Het waren er toen 26 en in 1972 niet minder dan 91. Toetreding had plaats na geheime ballotage. Eisen werden niet gesteld, niet betreffende opleiding en evenmin betreffende financiële draagkracht. Het bestuur bestond uit zeven leden. Jaarlijks trad een lid af dat niet dadelijk herkiesbaar was. Sedert 1914, toen door de invoering van de Beurswet de relatie tot de Regering bestendigheid van bestuur wenselijk maakte, kwam het voorschrift tot periodiek aftreden in onbruik.

Om toegang tot de Beurs te krijgen en om profijt te kunnen trekken van provisie-voordelen, moest men lid van de vereniging worden, de statuten ondertekenen en zich onderwerpen aan het reglement. Dit laatste bevatte onder meer het verbod in etalages borden met opgave van gedane koersen te plaatsen. Adverteren was evenmin toegestaan. Wat allen samenbond was de beloning, neergelegd in het zogenaamde provisiereglement.

Er waren tijden geweest, dat men elkaar heftig beconcurrerde met provisies. Speciaal in de provincie – dat wil zeggen alle plaatsen behalve Amsterdam en Rotterdam – was er behoefte aan coördinatie en onder leiding van de Haagse bankier Scheurleer werd de 'Bond voor de Geld en Effectenhandel in de Provincie' opgericht. Dit leidde in de jaren 1905-1908 tot een provisie-overeenkomst tussen Amsterdam, Rotterdam en de Bond, in de wandel genoemd 'de overeenkomst'. Een landelijk tarief werd vastgesteld en de Commissie uit de drie lichamen was de oorsprong van de latere Nederlandse Organisatie van het Effectenbedrijf (de N.O.E.). Deze is, toen Amsterdam alles tot zich getrokken had, geliquideerd.

Het karakter van de Rotterdamse Beurs hield in, dat handelaren met elkaar zaken konden doen zonder elkaar provisie verschuldigd te zijn. Dit in tegenstelling tot Amsterdam waar men elkaar via de de 'hoekman' moest vinden. Wat niet onder elkaar kon worden gesloten, werd in Amsterdam afgehandeld

tegen middenkoers. Deze werd gepubliceerd in de avondbladen en de meeste cliënten begeerden afrekening op de Amsterdamse koers. Aanvankelijk kwam men tweemaal per dag samen. Tussen een en twee uur en wederom om half vier wanneer New York bekend werd. Na 1914 verviel deze tweede bijeenkomst.

De plaats van samenkomst was in een hoek van het Beursgebouw aan de Blaak. Dit was een gebouw in Italiaanse stijl, een open ruimte omgeven door een zuilengalerij. Later, in de 'Crystal Palace' tijd (omstreeks 1860), werd de Beurs afgedekt door een ijzeren overkapping en de ingang, oorspronkelijk aan het West-Nieuwland, werd verplaatst naar het Beursplein, zoals het overkluisde gedeelte van de Blaak toen heette. Er is nog een actie gevoerd met de bedoeling om de oude Beurs te herstellen in de oude staat, zonder dak, niet als Beurs maar als monument, maar het bombardement maakte aan dit plan op radicale wijze een einde.

In het gebouw betrok de Vereeniging van Effectenhandelaren een 'hoek' die ook werkelijk een hoek was, in de zuidwestkant van het gebouw. De hoek was, in tegenstelling tot andere hoeken, omgeven door een hek, waarbinnen niemand anders dan de leden of hun gemachtigden werd geduld. Onder de kreet 'Actions' kregen zij, die er niet hoorden, een 'koude schouder' en werden gedwongen te verdwijnen.

Om half twee was het grote moment daar. Op het slag daarvan uit het carillon van Hemony zou de vrije toegang tot de Beurs gesloten worden en zouden bezoekers een kwartje moeten betalen. Op het Beursplein was er een run om op tijd binnen te zijn. De Beurs was dan vol, en wat voor de effectenhoek belangrijk was: weldra kwam het telegram binnen met de openingskoersen van Amsterdam. Het telegram werd luid voorgelezen en daarna zwermden de leden uit over de andere hoeken om hun cliënten in te lichten. Sedert 1925 kwamen die koersen binnen via de radio en na de oorlog 1940-1945 per telex.

Er heerste een levendige geest, die duurde tot het begin van de dertiger jaren. Deze levendige geest gaf aanleiding tot klachten, zowel van medeleden als van bezoekers van de Beurs in het algemeen. Vandaar het woord beursbengels. De notulen van de ledenvergaderingen van vele jaren maken melding van voorstellen om bij reglement straffen uit te delen in de vorm van geldboeten en zelfs verbod om ter Beurze te verschijnen. Dit vond men niet waardig en het bestuur hoopte, dat waar-

schuwning zou helpen. De klachten begonnen in 1900. In 1911 sprak men van beperken van de vrolijkheid. In 1913 gebruikt men de term publieke gemakelijkheid. Alles euphemismen voor ernstige wanorde, die tenslotte leidde tot opname in het reglement van maatregelen daartegen. Toen de crisis in de dertiger jaren doorzette, verminderde de handel en ook het beursbezoek in de andere hoeken van de Koopmansbeurs verslakte. De kooplieden animeerden elkaar om ten minste één dag te verschijnen, dat was de dinsdag, van oudsher boerendinsdag, maar het bleef kunstmatig, de fut was er uit.

De aardigheid was er zeker af, toen even voor het uitbreken van de oorlog in mei 1940 het gebouw van de Nieuwe Beurs op de Coolingsingel betrokken werd. Hierin had de Vereeniging na veel onderhandelingen een hoek gekregen, die wel niet was omgeven door een hek, maar toch door bepaalde markering iets afgeslotens vertoonde.

De geest was er uit. Amsterdam besloot 's-ochtends beurs te houden. Rotterdam vervroegde daarom ook haar beurstijd. Het bezoek werd minimaal. Niet alleen de accommodatie was daarvan de oorzaak. Men was er in de eerste wereldoorlog, toen de handel weinig betekende, toe overgegaan om de Banken tot de Vereeniging toe te laten. Anders dan in Parijs en Londen bijvoorbeeld, waar Banken zich moesten bedienen van 'agents de change' en 'brokers', liet men de banken tot de Beurs toe. Men verwachtte daarvan een opleving. Daar echter de banken alle een vestiging in Amsterdam hadden leidden zij hun orders rechtstreeks naar de Beurs aldaar. Zij betaalden het correspondentietarief wat de Rotterdamse leden, die geen rechtstreekse toegang hadden tot Amsterdam, verschuldigd waren aan hun correspondent. Het betekende voor Rotterdamse leden een derde van de provisie, maar dat kwam wat de banken betreft toch in dezelfde zak.

Vóór 1914 was er een volle Beurs met veel vaste koersen. De patroons kwamen zelf, er waren weinig bedienden. Er kwam slechts één bank, de Wissel- en Effectenbank (later Twentsche Bank). De overige banken deden hun zaken toen nog door een lid en nadat de directeuren der banken waren toegelaten, kwamen zij niet zelf, maar lieten zich vertegenwoordigen door de chefs van de effectenafdelingen. Er was arbitrage, waarin een viertal firma's de leiding had. Het jaar

1914 was een klap voor de Beurs. De Beurswet van Treub gaf de Regering toezicht op de Beurzen. Het ging bergafwaarts, nu de handel in Hongaren, Portugezen, Spanjaarden en Zuid-Amerikanen niet meer mogelijk was. Pandbrieven bleven levendigheid geven, omdat Amsterdam zich voor dit artikel weinig interesseerde. Voorts waren er specifieke Rotterdamse aandelen zoals Arendsburg, Delicultuur en Rotterdam Deli, waarvoor de belangstelling afnam. In 1940 werd het nog slechter. Er werd nog voornamelijk gehandeld in Staatsleningen. Het aantal leden, de zogenaamde commissionairs in effecten, nam gestadig af. De klappen van de verschillende crises, United steel in 1907 en 1911, de oorlog 1914-1918, de depressie 1922-1923 en tenslotte de ineenstorting van 1929 zijn velen niet te boven gekomen. De zwakken verdwenen en de sterkeren werden veelal wegens gebrek aan opvolgers overgenomen door banken.

De bezetters trachtten enige wijziging te brengen in de structuur. De Bond werd opgeheven en zijn vermogen gestort in de kas van de Amsterdamse vereniging. Rotterdam ontkwam aan die maatregel, omdat de Duitsers meenden, dat Rotterdam na hun overwinning een groot 'Emporium' zou worden (dat gezwollen woord kwam dadelijk na het bombardement van mei 1940 te voorschijn) en daarbij hoorde een Effectenbeurs. De zogenaamde Bedrijfsorganisatie werd ingevoerd met bedrijfs-groepen en vakgroepen, waarin collaborateurs zeggenschap kregen, maar in het beursleven bracht dit geen verandering. Na de oorlog wilde men die bedrijfsorganisaties ombouwen tot publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties, maar de effectenhandel viel daaraan niet ten prooi, omdat men een overkoepelend orgaan bezat in de Nederlandse Organisatie van het Effectenbedrijf (N.O.E.), bestaande uit drie leden: de Rotterdamse Vereeniging, de Bond en de Amsterdamse Vereeniging voor den Effectenhandel,

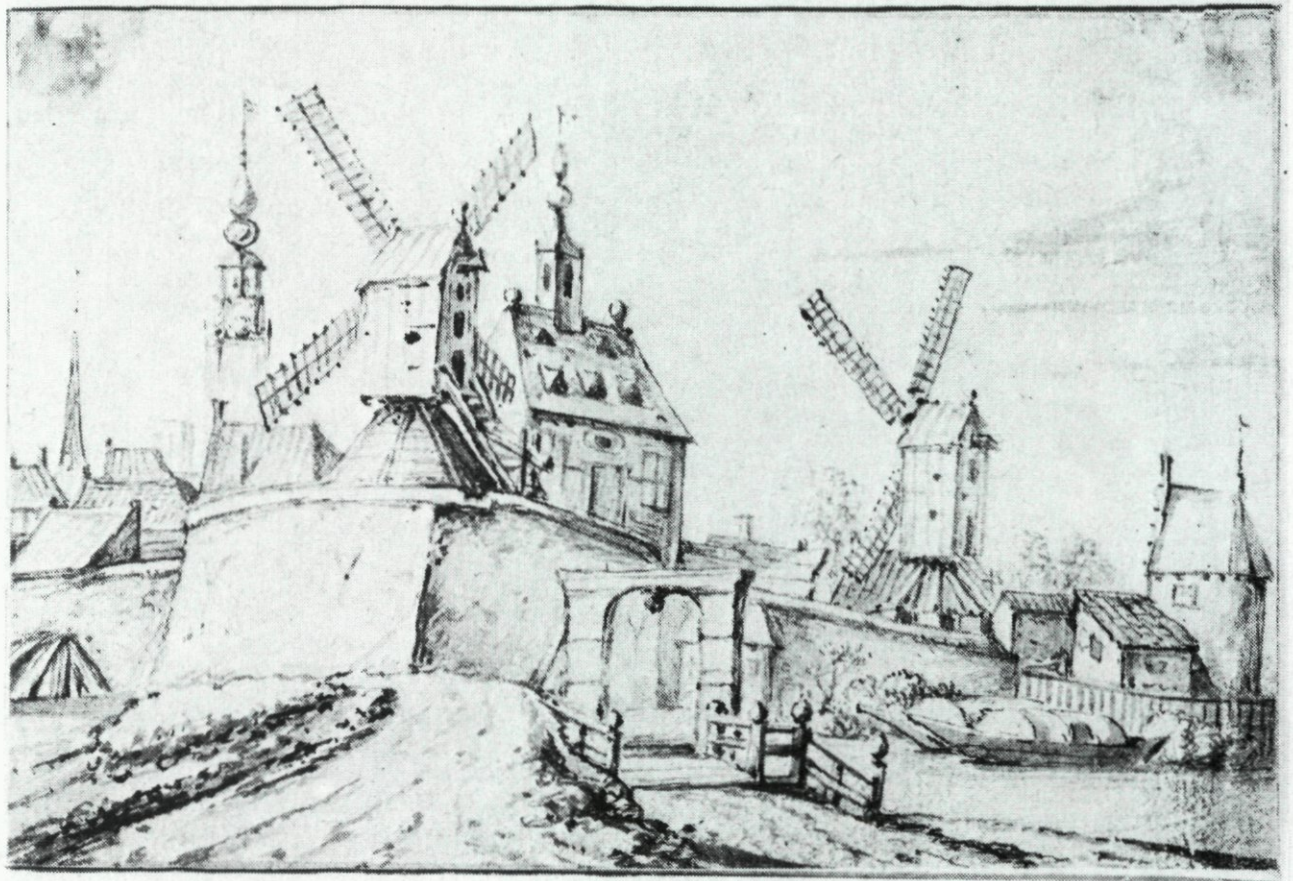
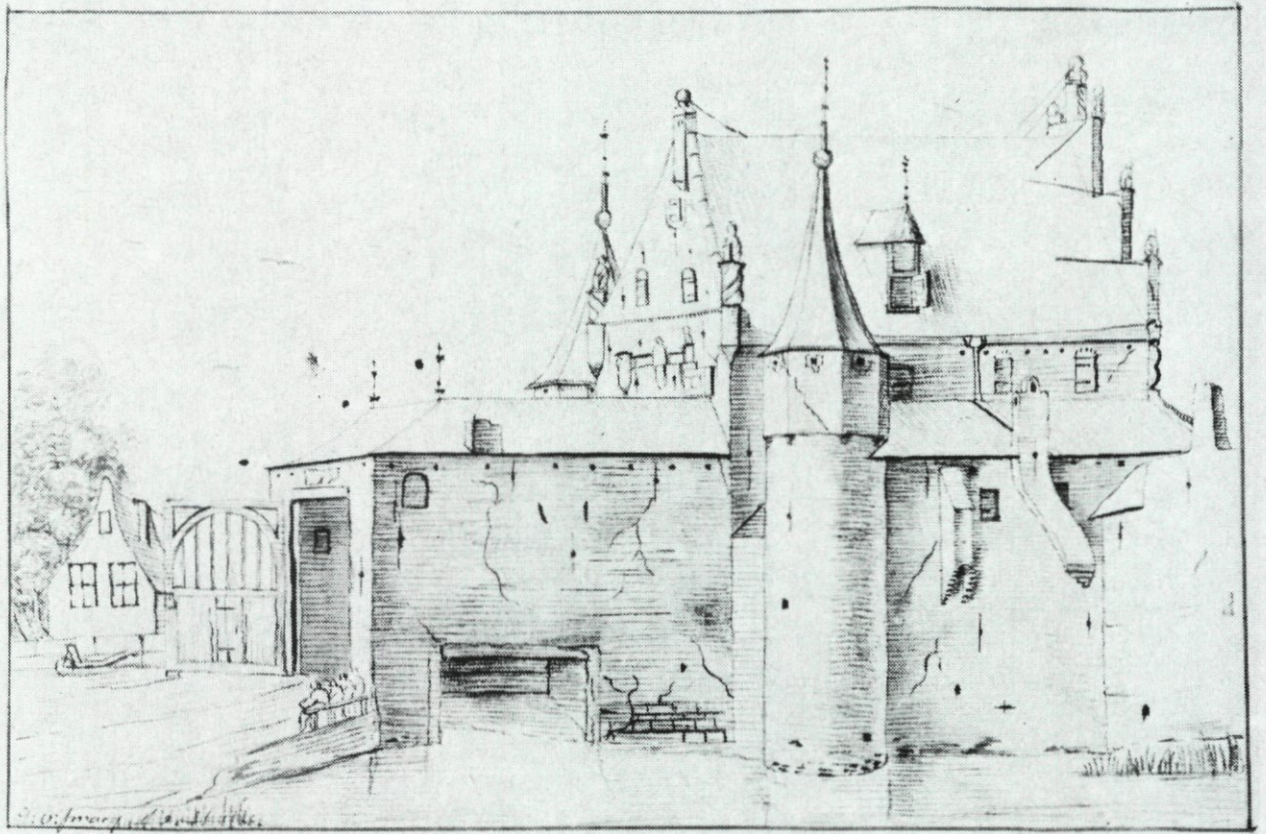
In 1973 was alle glorie vergaan. Amsterdam heeft zich sterk gemaakt en alle handel aan zich getrokken. Uitgaande van de gedachte dat de Amsterdamse Vereeniging een publieke taak bezat en dat de positie van de Amsterdamse Effectenbeurs moest worden versterkt, was zij overtuigd van de noodzaak, dat de effectenhandel in Nederland in één landelijke organisatie moest worden geconcentreerd. De leden van de Bond en van de Vereeniging konden op grond van overheidsmaatregelen

met ruime strekking op eenvoudige wijze lid worden van de nieuwe Nationale Vereniging voor de Effectenhandel, gevestigd te Amsterdam. Alle leden in Rotterdam hebben zich gemeld voor de aanvraag tot het lidmaatschap van de landelijke, centraal-opererende organisatie. De Rotterdamse Vereeniging werd geliquideerd en de Bond in Den Haag beperkt zich tot de geldhandel.

In het Beursgebouw bewaren slechts enkele dingen de herinnering aan de tijd van de Maasstedelijke vereniging. Van de twee afgesloten bestuurskamers is er één verlaten. Het archief van het secretariaat is ondergebracht bij de Gemeentelijke Archiefdienst. Een deel van het meubilair is geschonken aan de Studentensociëteit Hermes. Er staat nog een telex, die het verloop meldt van de Amsterdamse Beurs. Het vermogen, opgebouwd door contributies, entreegelden en noteringsgelden, zal overgedragen worden aan een daartoe opgerichte Stichting Organisatie van Effectenhandelaren te Rotterdam, welke tot doel heeft:

1. het stimuleren van het geld- en effectenbedrijf in de meest ruime zin van het woord;
2. het steunen van Rotterdamse instellingen.

Zoals in Rotterdam de wijnroeiërs zijn verdwenen en in Venetië de gondeliers het zullen afleggen tegen de vaporetti, evenzo ziet de ouderwetse commissionair zijn eind naderen. De Amsterdamse bankiershuizen hebben het pleit gewonnen.

61. De Delftse Poort omstreeks 1610; tekening door G. van Smack ca. 1660. 62. De Oostpoort, van de zijde van de Hoge Zeedijk, omstreeks 1660; tekening toegeschreven aan J. Ruysdael.

DE GRENZEN VAN DE JURISDICTIE VAN ROTTERDAM

DOOR DRS R. A. D. RENTING

DE naam Rotterdam, opduikend in de dertiende eeuw, hangt samen met de naam Rotta, die al voorkomt in een acte van 3 februari 1028, toen keizer Koenraad de giften door de bisschoppen Ansfridus en Adelbold gedaan aan de abdij van St. Paulus te Utrecht, o.a. van de kerk 'Rotta', bevestigde. L. J. Rogier neemt aan dat hier sprake is van de oudst bewaarde oorkonde met betrekking tot de parochie Hillegersberg ¹⁾. In later tijd komt de naam Rotta of Rotte nog herhaaldelijk voor naast Berge en Hillegersberg. Zo wordt in het charter over het dijkrecht in Schieland van graaf Floris V (1281) o.a. genoemd het ambacht Rotte ²⁾; blijkens de lijst van leengoederen van graaf Floris V (1280/82) had heer Ghisebrecht Bokel o.a. in leen de tienden van Rotte. In een acte van 26 juli 1083 wordt met het dorp Bergan misschien Hillegersberg bedoeld ³⁾; van 2 november 1269 dateert een erfopvolgingsregeling van graaf Floris V betreffende huis, santwerf en ambacht van Hildegerdberge ⁴⁾. Het is duidelijk dat de namen Rotte en Hillegersberg in de dertiende eeuw gebruikt worden voor de zelfde geografische eenheid; het waterstaatkundig ambacht heette tot 1862 toe officieel Hillegersberg en Rotteban.

Mr. S. Muller Hzn. vermeldt dat ca. 1300 als dochterkerken van de parochie Rotte bestonden de kerken van Bleiswijk, Zevenhuizen, Kralingen en Rotterdam ⁵⁾. De kerk van Rotterdam zou dus voortgekomen zijn uit die van het veel oudere Rotte of Hillegersberg, reeds enige eeuwen eerder gesticht als een vooruitgeschoven post op een zandheuvel, die zich was blijven verheffen boven de zich rondom vormende veenlaag ⁶⁾. De oudste nederzettingen in de omgeving van Rotterdam zouden ontstaan zijn op de hogere gronden langs de brede riviermond: Vlaardingen - Hargan (Kethel) - Sche (Overschie) - Rotta. Ten noorden en oosten daarvan zou een uitgestrekt onbewoonbaar moerasgebied - half land, half water - op zeespiegelhoogte gelegen hebben, aldus Te Lintum in 'Rotterdam in den loop der eeuwen' (1909) ⁷⁾. Hazewinkel onderschrijft deze opvatting, volgens welke Rotterdam eerst een eigen leven kon beginnen na-